

Danskt företag erbjuder insamling av navelsträngsblod på svenska sjukhus

Det danska företaget Copygene erbjuder sig att frysa och lagra nyfödda barns navelsträngsblod, för ett eventuellt framtida behov av stamceller. På sin webbplats räknar företaget upp en rad svenska sjukhus där man kan samla in navelsträngsblod. – Oetiskt och oseriöst, tycker Barbro Fridén, Varbergs sjukhus.

II För de nyblivna föräldrarna kostar detta, enligt Copygenes webbplats, 1 000 kronor för ett sk födselpaket, 3 000 kronor för test, nedfrysning och upprättande av långtidslager samt en årlig avgift på 900 kronor för förvaring. Ett av de svenska sjukhus som nämns på webbplatsen är Varbergs sjukhus.

– Oetiskt och oseriöst, kommenterar Barbro Fridén, verksamhetschef på kliniken för kvinnors och barns hälsa vid sjukhuset i Varberg och medicinsk redaktör på Läkartidningen. Vi har aldrig varit i kontakt med företaget. En jurist i landstinget ska nu utreda fallet.

– Jag visste över huvud taget inte att min klinik fanns på hemsidan förrän jag fick veta det av en kollega på Universitetssjukhuset i Lund.

Under Barbro Fridéns tid vid kliniken i Varberg har det hänt en enda gång att en blivande förälder frågat om de kunde ta blodprov från navelsträngen. Svaret blev nej och kvinnan valde att föda någon annanstans. Vid kvinnosjukvården i

Lund har hittills ingen bett om navelsträngsprov.

– Vårt negativa svar grundade sig på att det i dag inte finns medicinska tekniker för att använda stamceller utom för några få blodsjukdomar, säger Barbro Fridén. Om barnet drabbas av dessa sällsynta sjukdomar är det stor risk att cellerna i frysen är för gamla för att användas. Då är det oetiskt att erbjuda infrysning av celler till stor kostnad. Biobankslagen tillåter heller inte sådan verksamhet i Sverige så vi tar avstånd.

Etiskt problem i framtiden

– Dessutom uppstår ett annat etiskt problem i framtiden, fortsätter Barbro Fridén. Tänker företaget sälja cellerna till andra ändamål? Allt detta är oreglerat i dag och barnens föräldrar har sannolikt inte fått någon information.

Copygene räknar på sin hemsida främst upp sjukhus i södra och mellersta Sverige, varifrån avståndet till Danmark och Tyskland inte är alltför stort. Till dessa länder forslas navelsträngsblodet för nedfrysning. Ansvariga inom vården som Läkartidningen varit i kontakt med tror att flera företag med samma affärsidé som Copygene är på gång i Sverige.

Företagens taktik verkar vara att mot ersättning få barnmorskor att ta prov i samband med födseln. När ett av företagen, dock inte Copygene, i våras kontrakterade barnmorskor i Västsverige för att rekrytera patienter tog region Västra

Götaland upp ärendet i sitt sektorsråd för obstetrik och gynekologi och beslutade att ta avstånd från verksamheten.

– Förbjuda kan vi inte, folk har ju t ex rätt att ta hem sin moderkaka, men vi kan avstå från att medverka, och då kan de inte agera i landstingets lokaler.

Förra veckan genomfördes på initiativ av Statens medicinsk-etiska råd en hearing för riksdagsmän om utländska företags agerande vid insamling av navelsträngsblod. Beslutet om hearing togs sedan det blev känt att ett utländskt företag lyckats värva barnmorskor i Stockholmsregionen till insamlingen.

Irène Olsson
frilansjournalist

Copygene anger följande födselställen på sin webbplats. Till dessa uppges en inställelsetid på en timme efter att en vaktcentral kontaktats av den födande eller en ledsagare.

Danderyds sjukhus
Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge och Solna
Södersjukhuset, Stockholm
Södertälje sjukhus
Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg
Universitetssjukhuset MAS, Malmö
Universitetssjukhuset i Lund
Akademiska sjukhuset, Uppsala
Södra Älvsborgs sjukhus, Borås
Varbergs sjukhus
Helsingborgs lasarett

Olika uppfattningar om det är lagligt möjligt

Copygenes hemsida ger intrycket att prov på navelsträngsblod kan börja tas så snart förhandlingar med landstingen är avslutade. Fast enligt Socialstyrelsen är det inte riktigt så enkelt.

II »Copygene har fått tillstånd av Socialstyrelsen att utöva verksamhet enligt lagen om biobanken kap 4«, skriver det danska företaget Copygene på sin hemsida och fortsätter: »För att vi ska kunna börja vår verksamhet som sekundär biobank ska förhandlingar avslutas med de offentliga ägarna av landets sjukhus. Copygene börjar inte uppsamling förrän sådana förhandlingar har dragit upp klara riktlinjer för aktivitet i Sverige.«

– Om proven tas på ett svenskt landstingssjukhus har, enligt Biobankslagen, landstinget ansvaret för den fortsatta

hanteringen av dessa prov, säger chefsjurist Nils Blom på Socialstyrelsen. Detta gäller även om proven tas av annan personal än sjukhuspersonalen. Sjukhuset bestämmer dock självt vem som har tillträde till avdelningen.

– Men om någon, t ex föräldrarna själva, vill ta med moderkakan ut från sjukhuset för provtagning blir Biobankslagen inte tillämplig, säger Nils Blom.

Nedfrysningsslag i Sverige

I en skriftlig kommentar till Läkartidningen nämner Copygenes VD Klaus Riskær Pedersen möjligheten att företaget etablerar nedfrysningsslag i Sverige. I sin kommentar bemöter Klaus Riskær Pedersen också den svenska läkaren Barbro Fridéns farhågor att nedfrysta celler kan vara för gamla vid den tidpunkt när de verkligen behövs.

– Det finns inget belägg för detta inom den kunskap som finns på området, skriver Klaus Riskær Pedersen och tillägger: Det är mer troligt att dessa prov utan problem överlever donatorn.

Han besvarar också Barbro Fridéns fråga om huruvida föräldrarna får några garantier för att deras navelsträngsblod inte säljs vidare eller används i andra syften än det från början avsedda.

– Det kan inte ske eftersom det är föräldrarna och inte Copygene som äger proven. Vårt företag lyder under den danska lagen om patienträttigheter enligt vilken det är olagligt att disponera över biologiskt material som tillhör en donator, skriver Klaus Riskær Pedersen i sin kommentar.

Irène Olsson
frilansjournalist